

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

Fakulta biotechnológie
a potravinárstva

Katedra hygieny
a bezpečnosti potravín

prof. Ing. Jozef Golian, Dr.

POTRAVINY A SPOTREBITEĽ

Nitra 2017

Vydala Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vo Vydavateľstve SPU

Autor: prof. Ing. Jozef Golian, Dr. (9,55 AH)
Katedra hygieny a bezpečnosti potravín
FBP, SPU v Nitre

Recenzenti: prof. Ing. Ľudmila Nagyová, PhD.
Ing. Katarína Fašiangová, PhD.

Schválil rektor Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre dňa 12. 12. 2017
ako skriptá pre študentov SPU.

© Jozef Golian, Nitra 2017

ISBN 978-80-552-1767-3

Obsah

Úvod	5
1 Stratégia spotrebiteľskej politiky na roky 2016 - 2020	6
1.1 Európsky program pre spotrebiteľov – Podpora dôvery a rastu	6
1.2 Spotrebiteľská politika na roky 2014 – 2020	8
1.3 Spolupráca pri výkone trhového dozoru v rámci EÚ	10
1.4 Bezpečnosť spotrebiteľských nepotravinových výrobkov	11
1.5 Občianska angažovanosť v spotrebiteľských veciach	14
2 Nákupné správanie sa spotrebiteľov	16
2.1. Faktory ovplyvňujúce správanie sa spotrebiteľa	16
2.1.1 Nákupný rozhodovací proces spotrebiteľov	21
2.1.2 Typy nákupného správania	25
2.2 Proces rozhodovania spotrebiteľa	27
2.3 Typológia spotrebiteľov	28
2.4 Nákupné správanie spotrebiteľa	29
2.5 Faktory ovplyvňujúce nákupné správanie spotrebiteľov	32
3 Značky na obaloch výrobkov a potravín	37
3.1 Kvalita a bezpečnosť výrobkov	37
3.2 Označovanie výrobkov	39
3.3 Označovanie potravín	42
3.4 Označovanie obalov	46
3.5 Ostatné značky	49
3.6. Privátne značky	52
4 Mýty a fakty o potravinách	55
4.1 Mýty o obilninách	55
4.2 Mýty o mlieku	56
4.3 Mýty o tavených syroch	58
4.4 Mýty o jogurtoch	60
4.5 Mýty o tukoch	62
4.6 Mýty o margarínoch	66
4.7 Mýty o mäse a mäsových výrobkoch	67
4.8 Mýty o ovocí a zelenine	68
4.9 Mýty o éčkach	70
5 Plytvanie potravinami	72
5.1 Čo ste možno nevedeli o plytvaní potravinami?	73
5.2 Potravinový odpad	73
5.3 Potravinové straty verzus potravinový odpad	74
5.4 Spotreba potravín vo svete	75
5.5 Príčiny vzniku odpadu	78
5.6 Potravinový odpad vo výrobnom sektore	79
5.7 Potravinový odpad v domácnostiach	80
5.8 Potravinový odpad v stravovacom sektore	82

5.9 Potravinová kríza	85
5.10.Prevenencia vzniku potravinového odpadu	87
6 Požiadavky spotrebiteľov vo vzťahu k správnej výžive a stravovacím návykom	90
6.1 Výživová a potravinová politika ako nástroj ochrany zdravia spotrebiteľa	90
6.2 Tvorba prostredia s vhodnými potravinami	93
6.3 Posilňovanie zdravotného systému v podpore správnej výživy a zdravého životného štýlu	95
7 Vzdelávanie a osвета v oblasti bezpečnosti a kvality potravín, výživy a verejného zdravia	98
7.1 Potravinová gramotnosť	98
7.2 Nutrično-zdravotná gramotnosť spotrebiteľov	99
7.3 Vzdelávanie spotrebiteľa spotrebiteľské povedomie	101
Literatúra	103

ÚVOD

Potraviny a spotrebiteľ predstavujú širokú oblasť vzťahov, s ktorými sa stretávame počas celého života. Problémy s potravinami a konzumovanou stravou začíname vnímať už v detstve v rodine, neskôr aj v škole, pri nákupoch s rodičmi alebo neskôr aj samostatne. Spotrebiteľ sa pri nákupoch a stravovaní stretáva s mnohými problémami, z ktorých najčastejšie identifikuje problémy z oblasti bezpečnosti a kvality potravín a ich falšovania. Každý spotrebiteľ však vníma kvalitu potravín rozdielne a disponuje tiež rozdielnou mierou informovanosti o kvalite, bezpečnosti a falšovaní potravín, pokrmov, polotovarov a hotových jedál. Za ostatných 25 rokov sa zmenil tak systém predaja potravín, systém nakupovania potravín ako aj systémy stravovania a preferencie k jednotlivým potravinám. Potraviny sa predávajú v obchodných reťazcoch, kde takmer polovica Slovákov robí veľké nákupy. Druhá polovica robí menšie nákupy a dopĺňa potraviny priebežne. Nákupné správanie ovplyvnilo aj dopyt po čerstvých a nebalených potravinách. Ich podiel klesol za ostatných 10 rokov, čo je spôsobené najmä veľkými nákupmi. Pri pohľade na správanie sa spotrebiteľov v stravovacích zariadeniach môžeme konštatovať posun smerom ku kvalite konzumovaných pokrmov a jedál. Stále však pretrvávajú skupiny spotrebiteľov, ktorí kvalitu nevyhľadávajú, rozhodujúca pre nich je cena, resp. veľkosť porcie. Služby v oblasti gastronómie sa zmenili len čiastočne, nevznikli formy stravovacích služieb, ktoré by umožňovali spotrebiteľovi výber nielen druhu jedla ale ich kombináciu a predovšetkým hmotnosť. Takým spôsobom by sa nielen znížil podiel potravinového odpadu zo stravovacích zariadení ale predovšetkým by to prispelo k ozdraveniu výživy.

Dôvera spotrebiteľov k domácej produkcii a k dovážaným potravinám je rozdielna. O jej úspechu rozhoduje predovšetkým cena potravín a ich dostupnosť. Je všeobecne známe, že podiel domácich potravín v obchodnej sieti je cca do 40 %. Z toho jednoznačne vyplýva, že zvyšok potravín je dovezených zo zahraničia a spotrebiteľ často toto ani nevníma. Niektoré druhy potravín resp. surovín z domácich zdrojov nie sú na našom trhu ani dostupné, resp. dostupné sú len určitú dobu, kým sa nevypredajú. Preto hľadať objektívny vzťah medzi domácimi potravinami a dôverou spotrebiteľov je veľmi problematické.

Spotrebiteľia majú rozdielne názory aj odchýlky od štandardných potravín. Väčšina spotrebiteľov pod nekvalitnými potravinami rozumie problematickú čerstvosť, resp. nečerstvosť a skazenosť potravín. Takmer polovica spotrebiteľov pod nekvalitnými potravinami rozumie aj ich zlé a nevhodné zloženie a asi tretina spotrebiteľov pod nekvalitnými potravinami rozumie aj ich problematický vzhľad a chuť. Spotrebiteľia však majú stále pomerne málo informácií o tom ako môžu byť potraviny falšované a ako praktiky s cieľom falšovania a klamania spotrebiteľa sa praktizujú v niektorých zariadeniach spoločného stravovania.

Predložené skriptum popisuje vzájomné vzťahy medzi potravinami a spotrebiteľom z rôznych uhlov pohľadu. Problematika je veľmi rôznorodá, vplýva na ňu množstvo faktorov a je ovplyvnená aj ekonomickými, globálnymi a sociologickými faktormi. Osobitnú úlohu má práve vzťah spotrebiteľov v zariadeniach spoločného stravovania. Práve tam musí byť spotrebiteľ nielen náročný na kvalitu, ale musí rozumieť aj vzťahu kvalita a cena jedla. Len tak sa vytvorí tlak na používanie nových technológií, vysokú kvalitu a čerstvosť jedál a gastronomický zážitok.

Autor	prof. Ing. Jozef Golian, Dr.
Názov	POTRAVINY A SPOTREBITEĽ
Určené	Pre študentov SPU
Vydavateľ	Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Vydanie	Prvé
Vytlačené	Január 2018
Náklad	150 kusov
Počet strán	104
AH-VH	9,55-9,73
Tlač	Vydavateľstvo SPU v Nitre
ISBN 978-80-552-1767-3	Cena 3 €

Rukopis neprešiel redakčnou úpravou vo vydavateľstve.
Za odbornú náplň vydania zodpovedajú autori.

